

USKONTO, KATSOMUS JA KASVATUS

TIETEELLINEN AIKAKAUSKIRJA 1/2024
JOURNAL FOR THE STUDY OF RELIGION,
WORLDVIEWS, AND EDUCATION

USKONTO, KATSOMUS JA KASVATUS

TIETEELLINEN AIKAKAUSKIRJA

JOURNAL FOR THE STUDY OF RELIGION,
WORLDVIEWS, AND EDUCATION

TOIMITUS

Päätoimittaja:

Prof. TT, KM Kati Tervo-Niemelä
Itä-Suomen yliopisto
kati.tervo-niemela@uef.fi

Toimitussihteeri:

TT Tiia Liuski
tiia.liuski@uef.fi

Toimituskunta:

FT, dos. Anuleena Kimanen
TT Pekka Launonen
TT Jouko Porkka
TT Minna Valtonen

Taitto: Maija Räisänen

Paino: Oy Nord Print Ab
Ulkoasu: Saara Savusalo
Jenni Alasimin luoman
graafisen ohjeiston perusteella

ISSN 2737-0259

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Uskonto, katsomus ja kasvatustieteet on vuonna 2021 perustettu tieteellinen aikakauskirja. Julkaisun tarkoituksena on tukea ja edistää uskontojen ja katsomusten sekä kasvatustieteiden laaja-alaista ja monitieteistä tutkimusta. Toimitus ottaa vastaan alaan liittyviä artikkeleita ja muita kirjoituksia. Julkaisija käyttää Tieteellisten seuran valtuuskunnan vertaisarviointitunnusta ja on sitoutunut noudattamaan tunnuksen käytölle annettuja ehtoja. Aikakauskirja ilmestyy verkossa open access -julkaisuna. Julkaisija on Uskonnon, katsomuksen ja kasvatustieteiden tutkimusseura ry.

Religion, Worldviews, and Education is a scientific journal founded in 2021. The purpose of the publication is to support and promote wide-ranging and multidisciplinary research on religions, worldviews, and education. The editorial office receives articles and reviews related to the field. The publisher uses the peer-review label of the Federation of Finnish Learned Societies and undertakes to promote the principles of peer-review instructions. The journal is published online as an open access publication. The publisher is the Society for the Study of Religion, Worldviews, and Education.

SISÄLLYS

KIRJOITTAJAT	4
ARTICLE ABSTRACTS I ARTIKKELIEN ABSTRAKTIT	5
PÄÄKIRJOITUS	9
TIETEELLISET ARTIKKELIT	
📖 <i>Riku Larmala</i> : Reformaatio yläkoulun oppikirjoissa	11
📖 <i>Miikka Tarpeenniemi</i> : Tukeeko pastoraalitutkinto papin kasvattajuutta ja opettajuutta? – Kirkon kasvatustajatteluun perustuva osaaminen pastoraalitutkinnon tavoitteena 1970–2020	37
📖 <i>Jouko Porkka & Kati Tervo-Niemelä</i> : Poikien usko vahvistunut edelleen – seuraavatko tytöt perässä? Pitkittäistutkimus rippikoulunuorten suhteesta kristilliseen uskoon ja rippikoulun vaikutuksesta siihen	58
KATSAUKSIA	
<i>Birgit Björkroth</i> : Irja Askolan runojen välittämä yhteiskunnallinen ja teologinen näkemys lapsista ja lapsuudesta	82
<i>Matti Korhonen</i> : Dialogi katsomusaineiden kulmakivenä	88

KIRJOITTAJAT

KIRJOITTAJAT

TM, FM Riku Larmala, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto;
peruskoulun lehtori, Espoo

TM Miikka Tarpeenniemi, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto

TT Jouko Porkka, vanhempi tutkija, Diakonia-ammattikorkeakoulu

TT, KM Kati Tervo-Niemelä, professori, Itä-Suomen yliopisto

TM Birgit Björkroth, Helsingin yliopisto

TM Matti Korhonen, Helsingin yliopisto

ARTICLE ABSTRACTS ARTIKKELIEN ABSTRAKTIT

Riku Larmala

The Reformation in Middle School Textbooks

The 16th century Protestant Reformation is a crucial historical event for Christianity and global history. In Finnish elementary education, this phenomenon is only taught in history classes in primary school and in some religion curriculums in primary and middle school. Textbooks play an important role in teaching. What kind of idea can a student form about the Reformation from middle school religion textbooks? This paper answers this question by analyzing what is told about the Reformation in Catholic, Orthodox, and Lutheran religion textbooks: how the terminology, main characters, reasons, and consequences of the Reformation are presented in textbooks. When the textbooks are compared, it can be noticed that their interpretations of the Reformation are quite different. Common features include the crucial role of Martin Luther and the minimal descriptions of the Reformation's consequences.

Keywords: Reformation, textbooks, middle school

Reformaatio yläkoulun oppikirjoissa

1500-luvun reformaatio on paitsi kristinuskon myös maailmanhistorian keskeisimpiä käännekohtia. Suomalaisessa peruskoulussa reformaatiota käsitellään kuitenkin ainoastaan alakoulun historian tunneilla yhteisesti ja osassa uskonnon oppimääristä sekä alakoulussa että yläkoulussa. Tutkimusten mukaan opetuksessa oppikirja on keskeisessä roolissa. Millaisen kuvan reformaatiosta oppilas saa yläkoulun oppikirjojen perusteella? Tähän vastataan tarkastelemalla käytössä olevien katolisen, ortodoksisen ja evankelisluterilaisen yläkoulun uskonnon yläkoulun oppikirjojen reformaatiosta kertomia asioita: selvitetään, miten oppikirjoissa esitellään reformaatiosta käytettyjä nimityksiä, keskeisten henkilöhahmojen kuvauksia sekä sitä, mitä kerrotaan reformaation syistä ja seurauksista. Kun eri kirjoja vertaillaan,

huomataan, että kirjojen tulkinnat siitä, mistä reformaatiossa oikeastaan oli kyse, ovat varsin erilaisia. Yhteistä kirjoille oli Lutherin roolin korostaminen ja reformaation seurausten erittäin suppea kuvaus.

Asiasanat: reformaatio, oppikirjat, yläkoulu

Miikka Tarpeenniemi

Does pastoral examination support parish pastor's educatorhood and teacherhood? – The competence based on educational thinking of the church as an objective of pastoral examination between 1970 and 2020

The parish pastor's role as educator and teacher has diminished. However, future working life will require the pastor to master skills needed in those roles, which is why the pastoral examination should provide those skills. This article examines how the pastoral education course, which is included in the pastoral examination, has evolved and what kind of competence has been sought in it between 1970 and 2020. The research data consists of a diverse set of pastoral examination education documents. The evolution of the pastoral education course is mirrored by the change in the educational thinking of the church. The main finding of the article was that competence based on educational thinking was not emphasized in the contents of the pastoral examination. However, the theoretical content analysis showed that competence based on educational thinking can be read in the objectives of the pastoral education course, although implicitly. The objectives of the pastoral education course followed the currents of educational thinking of the church. The history of the pastoral examination does not allow us to claim that the degree has significantly enhanced the development of the pastor's teacherhood and educatorhood.

Keywords: pastorhood, teacherhood, congregational education, education, pastoral examination

Tukeeko pastoraalitutkinto papin kasvattajuutta ja opettajuutta? – Kirkon kasvatusajatteluun perustuva osaaminen pastoraalitutkinnon tavoitteena 1970–2020

Papin rooli seurakunnan kasvattajana ja opettajana on kaventunut. Työelämän tulevaisuus edellyttää kuitenkin näihin sisältyvien taitojen hallitsemista myös papin työssä, mistä syystä kirkon pastoraalitutkinnon tulisi tuottaa tähän valmiuksia. Tässä artikkelissa tarkastellaan, miten pastoraalitutkintoon kuuluva kasvatuksen

pastoraali on kehittynyt ja millaista osaamista siinä on tavoiteltu 1970–2020. Tutkimusaineisto koostuu monipuolisesta pastoraalitutkimuksen koulutusasiakirjojen joukosta. Kasvatuksen pastoraalin muutosta peilataan kirkon kasvatusajattelun muutokseen, jota on kuvattu tutkimuksen taustaluvussa. Artikkelin keskeinen tulos oli, että kasvatusajatteluun perustuva osaaminen ei ole korostunut pastoraalitutkimuksen sisällöissä 1970–2020. Teorialähtöinen sisällönanalyysi osoitti kuitenkin, että kasvatuksen pastoraalin tavoitteista on luettavissa kasvatusajatteluun perustuvaa osaamista, joskin varsin implisiittisesti. Kasvatuksen pastoraalin tavoitteet noudattivat kirkon kasvatusajattelun virtauksia, jotka puolestaan heijastivat kasvatustieteellistä tutkimusta. Pastoraalitutkimuksen historian perusteella ei voida väittää, että tutkinto olisi merkittävästi edistänyt papin opettajuuden ja kasvattajuuden kehittymistä. Papin ja uskonnonopettajan tehtävien yhtymäkohdat näyttävät lisääntyvän tulevaisuudessa. Tämän vuoksi opettajan profession tarkastelu voisi tarjota hyödyllisiä näkökulmia papin työn tulevaisuuden kehityssuuntien arviointiin.

Asiasanat: pappeus, opettajuus, kirkon kasvatustoiminta, kasvatustieteellinen tutkimus, pastoraalitutkimus

Jouko Porkka & Kati Tervo-Niemelä

**The boys' faith has continued to strengthen – will the girls follow?
A longitudinal study on the relationship of confirmands to Christian faith
and the impact of confirmation time on it**

In this article, we examine the relationship of young people to Christian faith and the impact of confirmation preparation among confirmands in the Evangelical Lutheran Church of Finland, as well as changes that have occurred from 2019 to 2024. Altogether, more than 100,000 confirmands have participated in the survey. The research results show that among boys, the commitment to Christian faith has strengthened during the research period and has become noticeably more common than among girls. Boys also more often than girls felt that confirmation preparation had strengthened their faith. In the most recent data from 2024, girls' commitment to Christian faith and their experiences of confirmation preparation as a faith-strengthening activity have also increased, even though they still score lower than boys in every item measuring Christian faith. Another change is that the young people with the strongest faith are most likely to live in the central areas of large cities, according to the study, not in rural areas as was typically the case earlier. The article also discusses possible reasons behind these developmental patterns.

Keywords: longitudinal study, confirmation school youth, Christian faith, change

Poikien usko vahvistunut edelleen – seuraavatko tytöt perässä? Pitkittäistutkimus rippikoulunuorten suhteesta kristilliseen uskoon ja rippikoulun vaikutuksesta siihen

Tarkastelemme tässä artikkelissa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rippikouluissa vuosina 2019–2024 kerättyjen kyselyaineistojen valossa nuorten suhdetta kristilliseen uskoon ja rippikoulun vaikutusta siihen sekä heidän uskoonsa liittyvissä näkemyksissä tapahtuneita muutoksia. Kyselyyn on vastannut näiden vuosien aikana yli 100 000 rippikoulunuorta. Tutkimuksen tulokset osoittavat rippikoulupoikien sitoutumisen kristilliseen uskoon vahvistuneen tarkastelujaksolla ja se on tullut selkeästi yleisemmäksi kuin tyttöjen. Pojat kokivat rippikoulun myös vahvistavan uskoa useammin kuin tytöt. Tuoreimmassa, vuoden 2024 aineistossa, myös tyttöjen sitoutuminen kristilliseen uskoon lisääntyi. Tytöt myös kokivat aiempia vuosia useammin, että rippikoulu-aika oli vahvistanut heidän kristillistä uskoaan. Tyttöjen myönteisyyden lisääntymisestä huolimatta aiempina vuosina syntynyt ero poikiin säilyi selkeänä. Tutkimus osoittaa myös sen, että vahvimmin uskovat nuoret asuvat todennäköisimmin suurten kaupunkien keskusta-alueella, eikä maaseudulla. Artikkelissa pohditaan näiden muutosten taustalla olevia syitä.

Asiasanat: pitkittäistutkimus, rippikoulunuoret, kristillinen usko, muutos